

Upptecknaren

Nytt från Folklivsarkivet
Nr 4 Juni 2006



Redaktörer: Charlotte Hagström och Göran Sjögård
Layout: Göran Sjögård
Folklivsarkivet Lund 2005
ISSN 1652-5086



LUNDS UNIVERSITET

Folklivsarkivet, Finngatan 8 223 62 Lund
Telefon 046-222 4373

Innehåll

- 3 Förord
Göran Sjögård
- 4 Människor och träd
Charlotte Hagström
- 6 Gamla foton
Lennart Börnfors
- 8 Skånes folkmusiksamlingar
Christer Lundh
- 13 Den andres berättelse
Kristofer Hansson
- 22 Timmerflottning
Göran Sjögård

Förord

Göran Sjögård

I detta nummer av *Upptecknaren* berättar Charlotte Hagström om vårt trädprojekt som utförs i samarbete med Parkkontoret i Helsingborg och *StadsTrädCentrum* vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp. I anslutning till träden har jag uppmärksammat ett arkivmaterial som vi har om timmerflottning i södra Sverige. Lennart Börnfors berättar om sitt arbete att identifiera farbrodern och fotografen Martin Svenssons bilder som ingår i Folklivsarkivets samlingar. Folkmusikforskaren och musikern Christer Lundh berättar om Skånes musiksamling. Kristoffer Hansson, som är doktorand i etnologi i Lund, berättar om sin insamling att med en frågelista nå personer med personlig erfarenhet av sjukdomarna astma och allergi. Hans frågelista ingår inte i Folklivsarkivets serie men artikeln ger en inblick i frågelistan som metod i ett forskningsarbete.

Vår senaste frågelista var som nämndes i förra *Upptecknaren* Luf 219, *Ljud och oljud* och nu kommer Luf 220, *Kalla kriget*. Den är ett samarbete med historikern Marie Cronqvist. Ibland frågar våra meddelare om de får sända sina svar per e-post. Det har vi inga invändningar emot och det går bra att använda adressen, etn@etn.lu.se.

Folklivsarkivet har fått 150 000 kr från Ebbe Kocks stiftelse för att dokumentera minnen och berättelser om resor. *Utvecklingscentrum* i Höganäs, som arbetar med att digitalisera Mandelgrenska samlingen, har planer på att med en s.k. plustjänst från Arbetsförmedlingen anställa en person under två år för att kunna fortsätta med detta projekt. Folklivsarkivet har under våren haft tre praktikanter. I trädprojektet ovan har Olof Hall från museiutbildningen vid Lunds universitet deltagit under två månader. Lone Marklén fick en praktikmånad organiserad genom Samhall och Jenny Karlsson, som utbildar sig till arkivarie, arbetade hos oss ett par dagar i veckan under två månader. Ference Molnar, en av våra medarbetare, har fått vidareutbildning i digital bildhantering med Photoshop av CED vars uppgift är att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen vid Lunds universitet. Utbildningen har bekostats av *Kommittén för kompetenshöjande åtgärder inom TA-området*.

Människor och träd

Charlotte Hagström

I september 2005 skickade Folklivsarkivet ut sin 218:e frågelista. Den hade rubriken Träd och när detta skrivs har 76 svar inkommit. Det är en spännande läsning fylld av intressanta berättelser om träd igår och träd idag, träd som nytta och träd som nöje, träd som är till glädje och träd som är till besvär. Det finns många aspekter på förhållandet människor – träd och många minnen och upplevelser förknippade med såväl träd i allmänhet som specifika träd.

Frågelistan är ett led i den dokumentation om människor och träd som Folklivsarkivet genomfört med stöd från Region Skåne tillsammans med Parkkontoret i Helsingborgs Stad och StadsTrädCentrum vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp. Bakgrunden till detta var det projekt man 2004 genomförde i Helsingborg då invånarna fick möjlighet att köpa och plantera egna träd som ersättning för de många almar som drabbats av almsjuka. I samband med att de blivande trädplanterarna ringde Parkkontoret och meddelade sitt intresse berättade många av dem för personalen där om bakgrunden till sitt trädköp. Det var uppenbart att inköpanDET och planterandet av ett träd ofta gjordes i ett bestämt syfte och trädet kom att symbolisera något mer än att ”bara” vara ett träd.

Alla trädköpare i Helsingborg kontaktades per brev med en förfrågan om de ville skriva ner sin berättelse om varför de köpte och planterade ett träd. Till sin hjälp fick de en kort frågelista men det poängterades också att man fick skriva hur och på vilket sätt man ville. Uppropet resulterade i många fascinerande berättelser och tankar kring träd i privat och offentlig miljö, träd som natur och kultur och träd som minne och länk mellan det förflutna, nuet och framtiden. Dessa texter, som nu finns arkiverade vid Folklivsarkivet, består av dels berättelser som till sin form liknar frågelistsvar, dels helt andra slags berättelser: brev, dikter, fotografier och till och med akvarellmålningar. Somliga är långa, andra är korta men alla är mycket personliga. De sammanlagt 74 sidorna text rymmer både sorg och glädje och när man tar del av dem är det slående hur känslomässigt förhållandet till träd ofta är.

I Helsingborg kan man nu glädjas åt åtskilliga nya och friska träd som, vilket många understryker, är viktigt för att staden ska upplevas som vacker och trivsamt. Men många av dessa träd, som är till glädje för såväl helsingborgarna själva som besökare, har en speciell historia och betyder något alldeles särskilt för en eller flera personer. Ingen annan vet kanske om det men ett av träden som planterades så nära havet som möjligt står där till minne av en svärfar som i sitt yrkesverksamma liv var fiskare. På en annan plats står ett annat träd och alla kan följa hur det växer och utvecklas. Men för en liten flicka och hennes farbror är det speciellt eftersom hon fick det i doppresent och farbroderns tanke är att flickan och trädet ska växa och åldras tillsammans.

Projektet Människor och träd kommer vi att återkomma till i nästa nummer av Upptecknaren. Då kommer också Olof Hall, som studerar museikunskap och under åtta veckor praktiserat vid Folklivsarkivet, att skriva om sitt arbete. Han har ägnat praktikperioden åt trädprojektet och bland annat strukturerat och sammanställt frågelistmaterial, gjort intervjuer och fotograferat.



Trädsulptur i Landskrona. Foto: Olof Hall, 2006.

Gamla foton

Lennart Börnfors

Har du varit med om att bland en avliden släktings ägodelar finna gamla foton utan uppgifter om vem som fotograferats? Det var ungefär vad som hände Folklivsarkivet när man 1972 fick som gåva 6.000 glasplåtar som tagits av bygdefotografen Martin Svensson i Börringe under första hälften av 1900-talet. Han hade inte haft någon fotoateljé utan hade tagit sina foton på gårdsplanen eller landsvägen eller i trädgården där han bodde eller ännu hellre utanför människors gårdar eller hus eller när de arbetade. Vackra bilder men vilka var människorna och var hade fotona tagits och när?

Inte förrän glasplåtarna överförts (skannats) till dator var det möjligt att på allvar ta itu med att försöka identifiera bilderna. Som brorson till Martin och medansvarig till att glasplåtarna lämnats till Folklivsarkivet, och dessutom som etnolog och pensionär, kände jag att jag kunde göra en insats. Jag fick alla bilderna kopierade till min dator och kunde sätta igång. Ett hundratal av fotona kunde jag återfinna i släktens fotoalbum. Som tur var hade jag när min far var i 80-årsåldern bett honom skriva ner vad han visste om bilderna i våra fotoalbum och fars listor blev nu till stor hjälp.

Sedan tog jag itu med konfirmandfoton. Detaljer i kyrkans inre eller yttre hjälpte mig att leta upp kyrkan i ”Lunds stift i ord och bild” och ibland kunde jag återfinna prästen i fotomatriklar över präster. Sedan gällde det att få kontakt med någon som kunde veta något om dem som konfirmerats i den kyrkan. På liknande sätt gjorde jag med klassfoton. Här fanns inget uppslagsverk med skolbilder utan jag fick försöka återfinna läraren i den illustrerade matrikeln ”Folkskolans lärarekår i Lunds stift 1925”.

Lanthandeln är ju ett centrum för bygden så jag bad att få besöka den pensionerade lanthandlaren i Börringe kyrkby. När jag kom dit hade han och hans fru bjudit in några vänner från byn och tillsammans tittade vi på foton i den bärbara datorn. De kunde hjälpa mig med en del bilder. Ett urval Börringe-bilder visade jag, assisterad av Göran Sjögård, i

sockenstugan vid Börringe kyrkogård och ett annat urval några månader senare i Bygdegården. Intresset var stort och jag fick värdefulla kontakter. Detsamma hände vid visning av Genarp-bilder i Genarps kyrkstuga.

Efter hand fick jag allt fler kontakter – eller snarare vänner – som hjälpte mig med att identifiera bilder. Några var specialister på ett område och andra på ett annat. Jag har också varit hemma hos dem och tittat på deras foton. Någon digitalkamera har jag inte utan har i stället skissat av sådana foton som såg ut att vara tagna av Martin Svensson och sedan har jag i datorn försökt leta upp samma bilder och fått hjälp med identifiering.



På det här skolfotot kände jag igen Martin Svenssons fosterbror Henning och kunde räkna ut att fotot måste vara från Håkanstorps småskola i Börringe år 1923. På skolarkivet i Svedala hittade jag sedan en elevförteckning. Bland eleverna fanns Maj Nilsson från Björkesåkra gård och någon visste hennes adress. Hon gav mig namnen på alla barnen, själv sitter hon som nr 3 från höger.

Det har blivit ett nätverk av intresserade personer som har hjälpts åt. När de inte själva klarat att identifiera en bild har de kopplat in släktingar och ungdomsvänner. Människor som inte haft kontakt med varandra på många år har fått anledning att återuppta kontakten. Samtidigt har arbetet med bilderna återupplivat minnen från lyckliga ungdomsår. Man minns platser, människor och upplevelser. Eller som någon sade:

”Min man har länge varit så nedstämd. Men när han nu sysslat med Martin-bilderna har han blivit förändrad. Och häromda'n ville han att vi skulle åka till hans barndomsby och han pekade ut gårdarna och berättade om dem som bott där.” Två gamla herrar som en gång i tiden arbetat på samma ställe fick åter kontakt med varandra. Och en dam i Trelleborg, som på 1920 talet gått i folkskolan i Börringe, upptäckte att hennes läkare var sondotter till hennes gamle skollärare.

Nå, hur många av bilderna är då identifierade vid det här laget? Det rör sig nog om 2.000. Inte fler, kanske du tycker. Men svårigheterna har varit stora. Människorna på bilderna är i de flesta fall döda, ofta även deras barn. Det vi nu undersöker är om det är tillåtet att visa bilder på Internet och be om hjälp med identifieringen.

Lennart Börnfors är filosofie doktor i etnologi och f.d. bankdirektör.

Skånes folkmusiksamlingar

Christer Lundh

Sedan drygt tio år finns det ett folkmusikarkiv på Folkklivarkivet i Lund. Arkivet består av bandinspelningar. Hundratals timmar med s.k. fältinspelningar, där folk sjunger, spelar och berättar. Dessutom finns där en mängd handskrivna visböcker och låtuppteckningar och naturligtvis det mesta som givits ut i tryck, när det gäller den folkliga musiken i Skåne. Där finns också en del filmer med våra traditionsbärare och framför allt finns den folkliga dansen dokumenterad på film.

Vem kan använda sig av arkivet?

Naturligtvis personer med specialintresse för folkmusiken, forskare, spelmän, folkdanslag och dylikt. Sedan vill vi också gärna komma i kontakt med den breda allmänheten. Dels för att få hjälp i vårt vidare samlingsarbete, men även för att för att kunna hjälpa folk som är på jakt efter visor och låtar. Många kommer ihåg lite grand av det de gamle sjöng och trallade och man vill gärna ha tag på den fullständiga visan, som man minns mormor sjöng. Då kan vi ofta hjälpa till. Sen kan vi också serva

folk som vill ha tag på en skånsk brudmarsch till bröllopet, roliga snapsvisor till kräfts-kivan eller skånska ”madavisor” (matvisor) till ålagillet och mycket annat.

Tidigare folkmusikforskning i Skåne

Det var först på 1800-talet som man började intressera sig för den folkliga kulturen på allvar. Under göticismens och nationalromantikens tidevarv sökte man med ljus och lykta efter den folkligt nationella kulturen. I det sammanhanget började också en mera systematisk samlingsverksamhet, när det gäller den folkliga musiken.

De allra största folkmusikinsamlarna som vi har haft i Sverige är faktiskt skåningar. Nils Andersson (1864-1921) Lund och hans medhjälpare och efterträdare Olof Andersson (1884-1964) Åhus. De åkte runt och samlade in ca 8000 melodier i hela Sverige, så när som övre Norrland och Gotland. Insamlingarna gavs ut i det stora verket ”Svenska Låtar”. Dessa böcker är en guldgruva för alla spelmän. Eftersom männen bakom verket var skåningar, är Skåne rikligt representerat, med fyra böcker. ”Svenska Låtar” består till allra största delen av instrumentalmusik, danslåtar, men redan på 1880-talet var Nils Andersson ute och tecknade upp visor i Skåne, för Landsmålsarkivets räkning. Dessa uppteckningar har legat bortglömda på olika arkiv, men på senare tid har Bo Anders Dahlskog, tidigare anställd på Skånes folkmusiksamlingar, letat fram ca 200 visor, som förhoppningsvis snart kommer ut i tryck.

Under 1900-talet har Lennart Kjellgren varit den store folkmusikinsamlaren i Skåne och då gäller det visor. Han utgick från sin mors repertoar, d.v.s. förra sekelskiftets skillingtryck och har samlat in en väldig massa visor, som han sedan har givit ut i flera visböcker. ”Gläd dig du skåning”, ”Visor från farfars tid”, m.fl. Han har också forskat en hel del efter upphovsmännen bakom visorna.

Senare folkmusikforskning i Skåne

Själv köpte jag bandspelare 1962 och började spela in gubbarna i byn. Jag är född och uppvuxen i en liten by som heter Lommarp, strax väster om Vinslöv i Västra Göinge härad. Mina föräldrar hade lanthandel och den var ju medelpunkten i byn. Där samlades folk och på 50-talet, när jag var påg, så hade folk inte så bråttom. Det kunde ta lång tid att handla. Vi hade en hörna i affären, med bord och stolar. Där brukade gubbarna

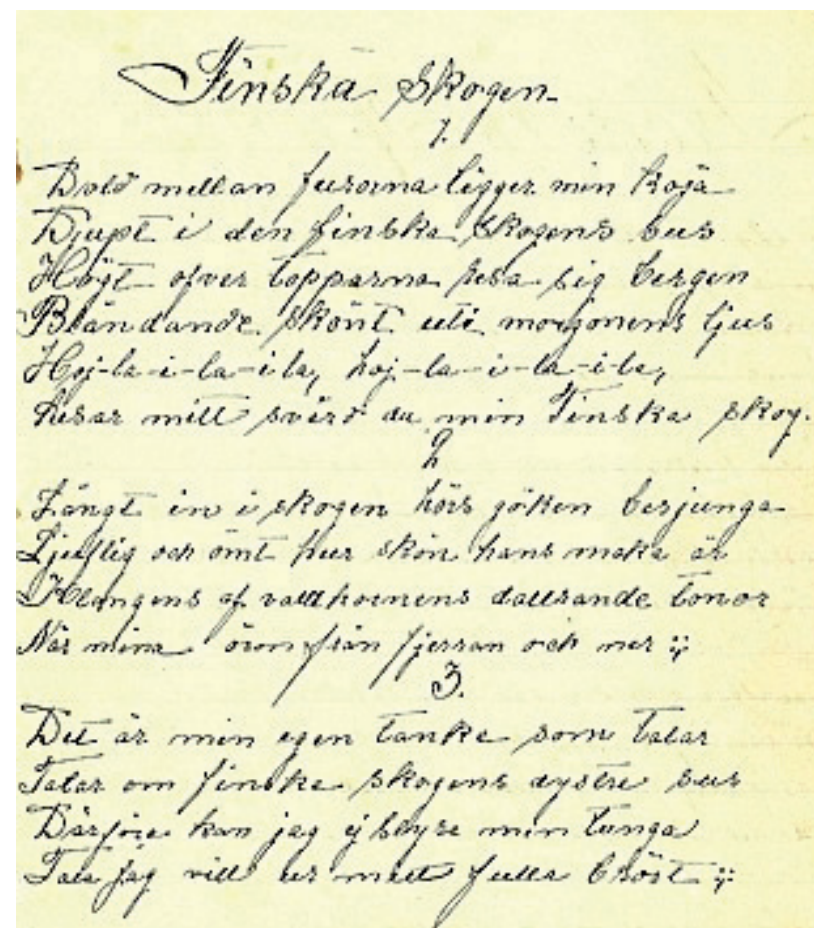
sitta och ta sig en öl och äta en bit falukorv och snacka om sina ungdomliga äventyr. Jag minns att jag tyckte det var väldigt roligt att sitta och lyssna på dem. Det är väl denna uppväxt som har präglat mig och väckt mitt intresse för det folkligt genuina, berättarkonsten, dialekten och den folkliga musiken. En av gubbarna, Nils Friberg, spelade munspel och sjöng visor och han var den förste traditionsbäraren, som jag spelade in och dokumenterade.

Sedan mitten av 60-talet har jag haft vissång som levebröd. För att skaffa mig en egen repertoar, började jag tonsätta gamla bygdepoem och vistexter på bygdemål. Vid ett tillfälle sjöng jag en av dessa visor och då var där en gammal tant som sa: "Den biden brugte min mofar sjonga, med du hade ente den redie melodin." Jag blev ju naturligtvis intresserad av den riktiga melodin och det visade sig, att hon kunde visan med en gammal folklig melodi och många andra visor också. Det var på det sättet jag blev uppmärksam på att det fortfarande fanns människor, som hade kvar den gamla folkliga musiken i muntlig tradition. Jag åkte runt och spelade in några traditionsbärare i hemtrakterna, men det var först i slutet av 1970-talet som jag kom igång på allvar. När lokalradion satte igång 1978, fick jag göra ett program med mina inspelningar och jag passade då också på att efterlysa fler som kunde de gamla bitarna och det strömmade in hundratals tips. Tidigare hade jag forskat på ideell basis och för att skaffa mig en originell repertoar som vissångare, men nu började det bli för omfattande, så jag sökte ekonomisk hjälp hos landstingets kulturavdelning. Kultur i Skåne, ett samarbetsorgan för de tre landstingen som fanns i Skåne då, tänkte på idén och vi bildade en grupp, som hade till uppgift att rädda och dokumentera var som fanns kvar av den folkliga musiken.

Forskningen ledde fram till Skånes folkmusikarkiv

Gruppen som skulle dokumentera den folkliga musiken i Skåne bestod av etnologen Rigmor Sylvén, dansforskaren Börje Wallin, spelmännen Reine Steen och Lars Torgny Lasson och jag själv, som framför allt skulle ägna mig åt visorna. Knutna till gruppen var också musikvetaren Olle Olsson och journalisten Alexander Agrell. Under hela 80-talet åkte vi runt och spelade in traditionsbärare och fick eller fick låna för kopiering gamla visböcker och spelmansböcker. Folk har verkligen varit generösa att dela med sig. Detta arbete fortsatte hela 1990-talet och håller fort-

farande på, fast i mindre skala. I början på 90-talet placerades samlingarna på Folkklivarkivet och en halv arkivarietjänst tillsattes. Eva Säter innehadde denna tjänst i några år och efter henne vikarierade Bo Anders Dahlskog. För närvarande är tjänsten obersatt.



Visbok skriven av Sven Gustafsson, född 1883 i Hishult. Arbetade som spår-vagnskonduktör i Malmö. Boken skrevs när han exerceerade vid Kronprinsens husarer i Malmö.

Vad har vi letat fram ur huvudet på "de gamle"?

Nuförtiden stöter man ofta på sådant som var populärt vid förra sekel-skiftet. Sådant som den nu allra äldsta generationens föräldrar spelade och sjöng i sin ungdom. Det verkar som att man kommer ihåg ett par

generationer tillbaka, bland folk som är allmänt intresserade av traditionerna. Sen har det ju också funnits familjer, där man månat om traditionen väldigt starkt och där gamla visor och låtar levat kvar i många generationer. Ofta i muntlig tradition. Visorna har gått från mun till mun i hundratals år. Naturligtvis har de förändrats genom tiden, men ändå levat kvar. Lika intressant är det med låtarna, som man lärt sig på gehör av de gamle spelmännen i byn eller som levt kvar i en spelmans familj. Denna musik är kanske inte alltid så musikaliskt korrekt, men ofta väldigt charmfull.

Sen har vi ju också dokumenterat de riktigt duktiga spelmännen. Notkunniga duktiga instrumentalister, som ofta lärt sig låtarna som vi gör nuförtiden. Letat fram dem på arkiv eller i det stora verket ”Svenska Låtar”.

Som forskare är man alltid mest intresserad av det riktigt gamla och unika, men vi har försökt att vara öppna för allt och inte dra några snäva gränser för vad som är folkmusik. Man blir lika ledsen var gång man läser i gamla uppteckningar om en spelman, där man tecknat ner de gamla 1700-tals polskorna och avslutar med följande: ”Dessutom spelade han en massa dansbitar av modernare slag som är av mindre kulturellt värde.” Sådant hade vi varit väldigt intresserade av nuförtiden och vad vet vi vad som är värdefullt om hundra år. Därför har det kommit med revyvisor, schlagerbitar och mycket annat i vår dokumentation.

Framtiden för arkivet

För att levandegöra den här gamla folkliga musiken, och för att sprida kunskap om arkivet, har vi startat körverksamhet med anknytning till folkmusiksamlingarna. Denna verksamhet, som man väl snarare kan kalla folklig sångstuga, har vuxit. Nu håller vi igång på tre ställen: Lund, Ängelholm och Hässleholm. Ibland sammanstrålar vi och har kurser och konserter och vi har också haft sångstugor i samband med spelmansstämmor. När det gäller låtarna, så samarbetar vi med Musikvetenskapen vid Lunds universitet, Musikhögskolan i Malmö och Skånes Spelmansförbund. Vi håller också på att överföra de gamla rullbandsinspelningarna till hårddisk och CD, för att göra dem mera lättillgängliga.

Christer Lundh är musiker, folkmusikforskare och en av initiativtagarna till Skånes folkmusiksamlingar.

Den andres berättelse

Att fråga mammor om deras erfarenheter av att vårda barn med långvarig sjukdom

Kristofer Hansson

Frågelistan är en av etnologins centrala metoder för att samla in material. I Lund är det Folklivsarkivet som administrerar många av de frågelistor som har sin grund i olika forskningsprojekt på Etnologiska institutionen. Men inte alla frågelistor går denna väg för att finna sina svarare. I en frågelistasom jag sammanställde och skickade ut år 2004 använde jag mig av ett upprop i Astma- och allergiförbundets medlemstidning *allergia* för att nå en specifik grupp människor som hade astma och allergi eller var anhörig till någon som hade de två sjukdomarna. Här skall jag presentera en del av det material jag fick in och samtidigt bjuda in de av er som är intresserade av att besvara denna, fortfarande aktuella, frågelistasom.

Hela våran familj påverkades under hela hennes uppväxt och fortfarande. Svårt allergisk mot pälsdjur och jordnötter gjorde nästan alla kalas omöjliga, att besöka kamrater med pälsdjur var omöjligt, relationen till sin farmor var nära att brytas helt pga. att de hade en hund, äldre människor är det inte så lätt att förklara för det fick vi erfara många gånger. ”Droppen som fick bägaren att rinna över” var ett uppskakande astmaanfall en julafton där dottern höll på och dö inför farmors ögon, det gjorde att hon förstod att det faktiskt var livsfarligt att bara krama barnet med ”hundkläderna” på.

En 45-årig mamma skriver om sina erfarenheter av att vara anhörig till en dotter med astma och allergi, som idag är 24 år. Utifrån frågan: ”Hur påverkas din vardag av att ha en person med astma och/eller allergi i din omgivning?” återges denna berättelse om hur en familj påverkas och måste anpassa sig till en långvarig sjukdom. Det är en mammas frustration över omgivningens oförstånd.

När sjukvården tillsammans med läkemedelsföretagen har blivit allt bättre på att bota och ta hand om patienter där sjukdomen läker bort och försvinner, kan det tänkas att långvariga sjukdomar får en större fokus inom forskningen. Den långvariga sjukdomen har inget omedelbart

slut utan istället ett behov av kontinuerlig vård och omsorg. Här finns idag stora områden att förbättra och driva fram utvecklingen för att göra sjukvården bättre och mer effektiv för patienten. Av denna anledning kan forskning kring vård och omsorg förväntas öka och etnologin har en viktig roll att fylla här. Så kan etnologin till exempel ge en förståelse för den enskilda människans boteprocess eller det lidande en sjukdom kan skapa.

Jag har i mitt pågående avhandlingsarbete kommit att fokusera ett sådant fält: astma och allergi. Jag studerar ungdomars vardagliga förhållande till dessa långvariga sjukdomar samt de anhörigas roll. Jag intresserar mig för hur den enskilda människan upplever och erfar sin sjukdom och hur hon eller han hanterar kroppsliga symptom och läkemedel i vardagen. I denna vardag har föräldrarna en central betydelse och det är därför av stor vikt att studera också deras upplevelser och erfarenheter av astma och allergi. I denna artikel skall jag diskutera vilka frågor som kan vara lämpliga att ställa och vilka svar jag har fått. Jag skall också föra fram några synpunkter på frågelistor som vänder sig till just anhöriga.

Min frågelist

I början av studien publicerade jag ett upprop i Astma- och allergiförbundets medlemstidning *allergia* om min frågelist. Listan vände sig till alla åldrar och kön samt till dem som har astma eller allergi och de som är anhöriga till någon som har dessa sjukdomar. Listan var uppdelad i två delar: en som riktade sig till dem med astma och allergi och en till dem som är anhöriga. Svaren på frågelistan kom in under år 2004.

Tio kvinnor och två män besvarade frågelistan. Det var sex kvinnor som hade astma och/eller allergi som lämnade svar av varierande längd. De två männen återfanns som anhöriga till dessa kvinnor. Det var alltså inga män med astma eller allergi som besvarade frågelistan. Det var också fyra kvinnliga anhöriga som besvarade den andra delen av frågelistan. Dessa fyra var alla mammor till barn med astma och/eller allergi. Deras barn var främst yngre barn, förutom en mamma som hade en äldre dotter som flyttat hemifrån. Det är materialet av de fyra mammorna som jag i denna artikel skall titta närmare på.

För att ge en förståelse för hur vardagen ser ut för den långvarigt sjuka är det viktigt att inte bara vända sig till den som har sjukdomen, utan även anhöriga har en viktig berättelse. Inom medicinantropologin

har man utvecklat teorier för hur inte enbart den långvarigt sjuka har upplevelser och erfarenheter av sjukdomen. Även familjens andra medlemmar eller vänner har upplevelser och erfarenheter som bygger på den andres sjukdom. När någon i vår omgivning drabbas av en långvarig sjukdom förhåller vi oss på ett nytt sätt till henne eller honom. Vi måste kanske anpassa vår egen vardag för att den andre skall må bra, hjälpa och stötta den sjuke. Men vi känner också medlidande och oro för den andres sjukdom, ibland mer än vad den drabbade gör.

För att ta del av dessa erfarenheter har jag använt mig av min frågelist. Mitt huvudmaterial i avhandlingen är främst intervjuer med ungdomar och fältarbete på två sjukhusavdelningar för astma och allergi, en barn- och en vuxenavdelning. Frågelistan har varit en möjlighet att få in ett kompletterande material som har kunnat belysa mitt huvudmaterial på ett nytt sätt. Men det är också ett material som i sig själv kan belysa och ge förståelse för hur främst mammor förhåller sig till vårdandet av sina långvarigt sjuka barn.

Hur upplever du den andres astma och allergi?

De anhöriga är många gånger en viktig del i den dagliga vården av den långvarigt sjuke. Det kan t.ex. handla om en mamma eller pappa som får sköta sitt barns medicinering, följa med det till sjukvården o.s.v. Det är därför viktigt att fråga de anhöriga vilka erfarenheter de har och hur de upplever sin dotters eller sons sjukdom. I min frågelist har jag av denna anledning valt att ställa följande fråga: "Hur upplever du den andres astma och/eller allergi?" Frågan är öppen och ordet "upplever" kan av svararen tolkas fritt. Min tanke med frågan har varit att den anhörige skall få en möjlighet att utveckla sina egna känslor inför sjukdomarna astma och allergi.

Svaren jag har fått kring denna fråga kan som i detta exempel från en 33-årig mamma med två söner på 6 år respektive 8 år med astma och allergi ta sin utgångspunkt i olika känslor men sen utvecklas mot vardagens mer praktiska handhavande:

Vi har alltid levt med astma och allergier i familjen så vi har inget att jämföra med. Men visst blir man ibland ledsen och rädd för hur det skall gå med barnen. Särkilt han som måste ha specialkost. Eftersom en del människor är rädda och okunniga så blir han ju ibland borträknad av föräldrar till hans kompisar. Det har hänt att han inte har blivit

bjuden på barnkalas pga. att kompisens föräldrar tycker att det är jobbigt och svårt. Sådant gör ju att man bara vill gå hem och gråta.

Kvinnan upplever rädsla och sorg för sina barns långvariga sjukdomar men hon utvecklar inte dessa känslor. Däremot ger hon vardagliga exempel som kan ge oss förståelse för vad dessa känslor innebär för henne. En del av rädslan och sorgen bygger på en oro över att en av sönerna inte skall bemötas på samma sätt av omgivningen som andra barn. Det är en oro som bygger på en egen erfarenhet där han inte har blivit bjuden på barnkalas. Men det är förmodligen känslor som också innehåller så mycket mer.

I frågelistan har jag en följdfråga som föregående kvinna inte svarade på men som andra av mina svarare har utvecklat. Frågan är: "Vilka känslor har du inför astma och/eller allergi?" En 39-årig kvinna, mamma till två flickor, 7 respektive 4 år, svarade på de två frågorna så här:

Jag lider med dem, men försöker att inte visa det. Vi försöker att inte göra någon "stor grej" av att de har astma. Det är en del av vår vardag och deras dagis- resp klasskompisar tycker inte att det är konstigt att de tar sin medicin. Det som känns jobbigast är att jag inte till 100 % kan lita på att de får i sig rätt dos medicin på dagis. Det har hänt vid ett tillfälle att det inte har funkade och det räcker tyvärr för mig.

Jag hoppas att astman inte förvärras. Allergi har jag själv och hoppas att de slipper få det också.

Även i denna berättelse kan vi se att svararen skriver kort om någon känsla hon har för att därefter gå över och beskriva någon mer konkret situation som kan beskriva hennes känslor. Även på följdfrågan blir svaret konkret i form av att hon hoppas att astman inte förvärras och att barnen skall slippa allergi.

Att fråga anhöriga om upplevelser och känslor inför den andres sjukdom kan vara komplicerat. Exempelen jag här har gett visar att svaren många gånger tenderar att bli mer vardagsrealistiska än att den enskilda beskriver sina känslor. Men dessa exempel får inte förringas. Känslor och upplevelser tar alltid form i en konkret situation och genom att få exempel från denna vardag kan också en förståelse ges för hur föräldrar upplever t.ex. sina barns långvariga sjukdomar. Många känslor uppkommer när föräldrar måste anpassa eller förändra sin egen vardag.

Vardagen

Förutom att ställa frågor kring hur den anhöriga upplever och erfar den andres sjukdom, kan det vara viktigt att ställa frågor om hur vardagen påverkas mer konkret. Frågor som kan vara viktiga är hur boende, arbete och fritidsliv påverkas. Detta är oftast områden som den anhöriga kan få anpassa för att kunna leva med den som har en långvarig sjukdom. När man inte kan göra som alla andra måste man strukturera vardagen på ett annat och kanske ibland också på ett nytt sätt. Centrala frågor att ställa kan vara: Hur påverkas din vardag av att ha en person med astma och/eller allergi i din omgivning? Hur påverkas arbete eller utbildning? Hur påverkas ditt fritidsliv och umgängesliv? Så här berättar den tidigare citerade 39-årig mamman:

Vårt boende påverkas av att jag har blivit mer noggrann med att städa (framförallt att damma), inga duntäcken etc. förekommer, växter som anses vara allergiframkallande är "bannlysta" likaså husdjur.

Arbetet påverkas av att jag är borta för vård av barn en del. När barnen är dåliga, blir nätterna oftast jobbiga och vi sover kanske inte mer än 3 timmar/natt. Min man och jag turas om att vara hemma, men jag upplever det som stressande att vara hemma så ofta. Ingen har sagt något, men det känns som "är hon hemma nu igen?!!"

Etnologin har på en mängd olika sätt problematiserat och forskat kring frågor som berör hemmet och arbetslivet. Att gå vidare med denna forskning och studera hur vardagen påverkas av att ha en dotter eller son som är långvarigt sjuk kan ge viktig förståelse för sjukvårdens och anhörigas vård och omsorg. Det är också en kunskap som kan vidga det etnologiska fältet kring hur vardagens mest elementära former är strukturerade. De anhörigas upplevelser och erfarenheter är viktiga för att belysa hur en vardag som inte följer de normala rytmerna uppfattas i samhället. Så upplever den 39-åriga mamman att det är stressande att vara hemma och ta hand om sjukt barn allt för ofta och att de andra på hennes arbetsplats reagerar. Att vara hemma med sjukt barn anses oftast vara okej till en viss gräns, men vad händer när arbetslivet formas mer efter barnens sjukdom än den egna viljan?

En mamma till en 11-årig son med astma och allergi svarar så här på hur det är att umgås med människor när barnet har en långvarig sjukdom:

Eftersom Jonas [sonen, fiktivt namn] har astma och reagerar han oftast av något då vi är hemma hos andra människor. Detta gör att vi har fått sälla bort en mängd "hem". Släkten som är värst har haft svårast att ta till sig alla förhållningssätt som vi kräver. Vi vet att det är av ren okunnighet men vi tycker i alla fall att det är rent kränkande mot oss/Jonas att inte bara lita på att det vi säger stämmer! Varför ska det vara så svårt? Mycket märkligt!

I frågorna kring upplevelser och känslor inför den långvariga sjukdomen refererade man många gånger till mer praktiska och vardagliga exempel. Här är det dock omvänt. Frågorna handlar om det vardagliga men svaren väljer att också väva in mycket känslor.

När barnen börjar ta eget ansvar

När det gäller mindre barn har ofta föräldrarna och andra vuxna ett stort ansvar för medicinering och planering av dagen. Men desto äldre barnet blir desto mer ansvar måste barnet ta själv. Detta kan många gånger vara en svår process för föräldrarna där de skall släppa sin kontroll över barnet och ha tillit till att hon eller han kan ta hand om sig själv. Av denna anledning kan det vara viktigt att ställa frågor kring hur föräldrar hjälper sina barn att förstå sin astma och allergi.

Detta var en fråga som jag först inte tänkte på när jag utformade min frågelista, men som sedan dök upp i de berättelser jag fick in. Till en del föräldrar skickade jag därför några nya frågor där de fick möjlighet att utveckla dessa berättelser. Här fanns det möjlighet att specificera frågorna och göra dem mer individuella utifrån de berättelser jag redan hade fått. Det handlade om att få svaren att komplettera och utveckla sin tidigare berättelse. Dessa kompletterande frågor kan vara väldigt viktiga och ge en mer nyanserad bild till förståelsen av hur anhöriga förhåller sig till vården av t.ex. sina barn. Men det är samtidigt viktigt att gå varsamt fram och komma ihåg att de redan har svarat och lagt ner tid på en frågelista.

En sådan följdfråga till mamman med den 11-åriga sonen var: "Hur hjälper du och din sambo honom att förstå sin egen astma och allergi?" Så här svarade hon:

Jag håller en ständig dialog med honom. Han kan ha svårt att sätta ord på hur han känner och det känns som om han vill dölja om han t.ex. blir allergisk. Jag vet inte om det hör till bilden av hur barn med

allergier reagerar? När Jonas är påverkad av astmalallergi försöker jag alltid få honom att sätta ord på vad han känner. Oftast har han svårt att precisera VAR det onda sitter. Jag försöker mer att få honom förstå att det är just så här det känns då han är allergisklastmatisk. Sätta ord på allergi/astman.

Den 39-åriga mamman med två döttrar som jag tidigare har presenterat svarade också på en andra frågelista. Här var en liknande fråga viktig och hon svarade så här:

Vi pratar ibland om astma och allergi, då jag själv är allergisk. Ett husdjur är ju något som de önskar sig, men även om jag inte hade varit allergisk så hade jag pga. rädsla att de ska utveckla allergi inte skaffat något.

Min 7-åring vill ju också gärna ta håll i örönen, men detta nekar jag så länge det går, pga. allergisk och det berättar jag för henne. Jag vill ju inte bara säga "nej" utan att förklara varför. Och än så länge "köper" hon det.

För föräldrarna handlar det om att släppa en bit i taget av det ansvar man har, samtidigt som vissa saker måste förbjudas. Här kan det uppstå en spänning mellan vad barnet anser vara normalt och något hon eller han skall få göra och vad föräldrarna vet inte är bra för hälsan och kan förvärra astma eller allergi. Att som i berättelsen ovan ge en pedagogisk förklaring kan vara ett sätt att både förbjuda men också ge kunskap till barnet om vilka gränser som kan vara viktiga att upprätthålla när man har en långvarig sjukdom.

Trots att den vuxna gör allt för att utbilda och lära sitt barn om vad det innebär att själv sköta sin astma eller allergi återfinns oron om hur det skall gå. Så här skriver den 45-åriga mamman med en äldre dotter om hur hon upplevde sin dotters flytt hemifrån:

När hon flyttade hemifrån så var jag jätteorolig, hur skulle det gå nu utan mammas vakande över medicin t.ex.? Hennes sambo fick en "snabbkurs" i astma, första hjälpen, och det har gått alldeles utmärkt.

När mamma svarar för pappa

I mitt upprop kom det att bli mammor som svarar och i deras berättelser dök papporna relativt sällan upp. En del kvinnor har i berättelserna ige-

nom valt att skriva ”vi”, utifrån att det är hon och pappan som tar hand om vårdnaden. Men det är bara i detta ”vi” som pappan är närvarande och i övrigt är det mamman som framställs som aktiv. Vad detta beror på är svårt att säga men jag skall här ge några exempel på hur mammorna också skrev in pappornas närvaro i sina berättelser.

I denna berättelse från mamman med en 11-årig son dök en pappa upp:

En tennisresa skulle gå till Polen med färja (11 timmar) och all Oskars [sonen, fiktivt namn] mat skulle med. Låter simpelt i andras öron men jag kände att jag inte kunde hantera min oro. Anders [pappan, fiktivt namn] och jag hade olika åsikter om huruvida Oskar skulle vara delaktig eller inte i vår undersökning ”polenresa” eller inte. Jag ansåg att, till viss del, skulle han bli insatt i planeringen. Rent praktiskt hur man gör inför t.ex. en resa, om man är allergisk/astmatisk. Anders tyckte att det kunde uppfattas som det innebar en tung belastning för oss, vilket skulle såra Oskar. Jag anser att man visst kan få Oskar insatt, sakligt, i ”problemen”. Alla ”normala” planerar ju oftast på något sätt...ja ja det slutade med att vi avbokade Polen-resan, pga. att båten var fruktansvärt sunkig. Det röktes friskt på båten, fick vi veta då vi var på ”studiebesök” på båten.

Mamman skriver här fram pappan som en aktiv individ som tar del av sonens välbefinnande och vad som är bäst för hans långvariga sjukdom. Men det är genom mamman vi läser hans ställningstaganden. Här återfinns också en konflikt mellan de två föräldrarna där bara den ena parten kommer till talan i min forskning. Men hur tänkte pappan egentligen?

I en del av berättelserna återfinns också en faktisk uppdelning av vilket ansvar kvinnan och mannen har tagit av vårdandet av det långvarigt sjuka barnet. Den 45-åriga mamman berättar så här:

Jag har haft mycket förstående arbetskamrater och chefer under denna tid, kanske beroende på att de visste vad astma faktiskt var, jag behövde inte förklara så mycket utan de förstod ändå. Marias [fiktivt namn] pappa drev då en byggnadsfirma och hade svårt att vara hemma med ett sjukt barn så det ansvaret vilade tungt på mig.

Även här återkommer känslorna över hur det långvarigt sjuka barnet tvingar föräldrarna att på olika sätt ändra sin vardag och att detta påver-

kar dem som enskilda individer. Dock verkar det som att det påverkar dem på olika sätt beroende på om de är mammor eller pappor. Förmodligen blev kvinnan inte enbart mamma utan också vårdare, ett ansvar som hon upplevde som tungt.

Detta ”vi” som återfinns i kvinnornas berättelser är viktigt för att förstå hur föräldrar vårdar sina barn med långvariga sjukdomar. Mitt material är för litet för att kunna säga något om detta men man skulle kunna fundera på om det är så att det är mamman som har huvudansvaret när det gäller vårdandet av barnet när hon eller han är sjuk. Om det är så innebär det att mamman har de största erfarenheterna och att det därför är hon som skriver om dessa. Det kan också vara så att kvinnor ser det som en möjlighet att få beskriva sin situation och att de har ett språk att göra detta som männen saknar. I så fall kan man fråga sig vad man skall göra för att nå fram till männen, eftersom även de är en del av den familj som skall vårda det långvarigt sjuka barnet.

Avslutning

Jag har här gett några exempel på hur jag utformat min frågelista och vad den gav i form av intressanta och upplysande berättelser från fyra kvinnor. Genom att fokusera på de fyra mammor som svarade som anhöriga till barn med astma och allergi har jag velat visa på hur vardagen förändras och hur familjen får andra uppgifter att lösa. Här återfinns också upplevelser kring det långvarigt sjuka barnet som är viktiga att lyfta fram och ge förståelse för. Frågelistan är på detta sätt ett bra sätt att nå ut till människor med erfarenheter som annars hade gått förlorad i min forskning.

Min forskning kring anhörigas upplevelser och erfarenheter av att ha någon i omgivningen med astma och allergi fortsätter. Om du är intresserad av att besvara min frågelista får du gärna höra av dig så skickar jag ett exemplar av den.

Kristoffer Hansson är doktorand vid Etnologiska institutionen, Lund och Världalinstitutet.

Etnologiska institutionen, Finngatan 8, 223 62 Lund
kristofer.hansson@etn.lu.se

Timmerflottning

Göran Sjögård

Som ett resultat av stormen Gudrun har det i Småland först lagrats och sedan transporterats en stor mängd timmer på landsväg och järnväg. Det kan därför vara anledning att påminna sig hur transport av timmer i gick till förr i tiden. Timmerflottning för tankarna till Norrlands stora älvar men metoden har använts i Småländska, Halländska, Blekingiska och något litet även i angränsande Skånska vattendrag långt in på 1900-talet. Vattenlederna gjorde längre transporter av virke möjlig även i äldre tid eftersom en lagom sträcka för en hästtransport med timmer var begränsad till ungefär en mil. Under 1800-talets andra hälft förbättrades transportlederna genom anläggandet av små korta kanaler som förband de naturliga vattendragen. Dessutom projekterades ett antal mer eller mindre omfattande kanalbyggen som dock inte kom till utförande. Planerna vittnar om framåtanda och tillförsikt vad det gäller näringslivets utvecklingsmöjligheter. Det var knappast järnvägarna som konkurrerade ut de sydsvenska vattenvägarna. Järnvägsbolagen satsade själva i sjötransporter med ångbåtar och timmerflottning. Vägnätets och lastbilarnas utveckling under mellankrigstiden medförde att sjötransporterna avtog successivt för att till slut läggas ned. I denna utveckling betydde byggandet av skogsvägar på 1940-talet mycket.

I några uppteckningar från 1930-talet på Folkliksarkivet beskrivs hur flottningen gick till. Flottningen utfördes vid vår- och höstflod. Timret samlades till en flotte innanför en ring av stockar ”bom” som var hakade fast i varandra med hjälp av korta järnkedjor. Vid flottning över en sjö användes en s.k. ”spelebåt” som bestod av en vanlig båt eller eka från trakten som var utrustad med ett spel i aktern. Spelet bestod av en trädrulle för draglinan som vevades med handkraft med hjälp av fyra armar i rullens vardera ände. Linans ände fästes på stranden i den riktning timmerflotten skulle dras. Båten roddes sedan ut och fästes vid timmerflotten. Därefter började fyra man veva in linan på rullen så att timmerflotten drogs åt det håll där linan var fäst vid stranden. Metoden att låta båten med spelet vara fäst vid timmerflotten under dragningen sparade

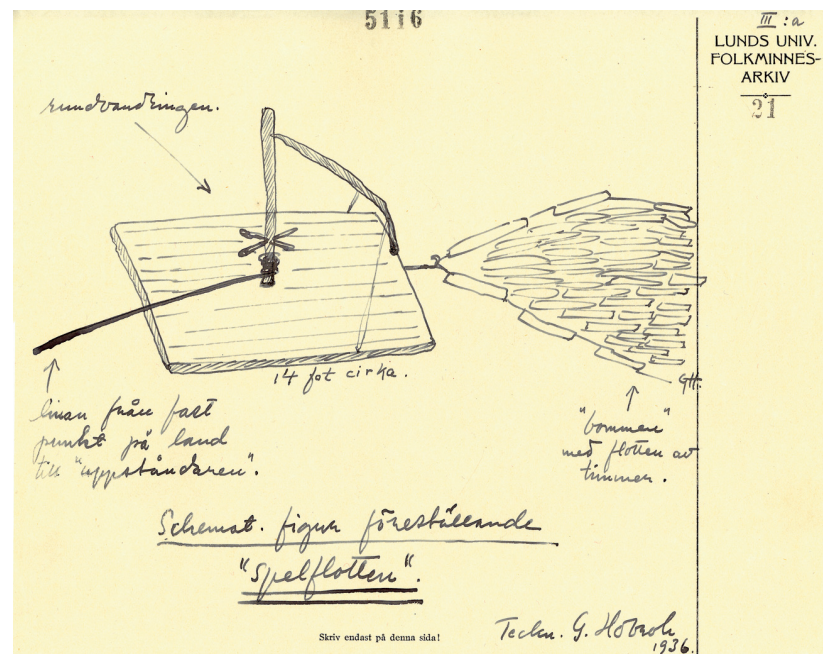
avsevärt på kraften jämfört med om dragningen skett från stranden. Det blev också lättare att styra flotten under dragningen. När man hade nått stranden fästes linan till en ny plats på stranden eller på en ö i sjön och så fortsatte dragningen steg för steg tills man nått målet för timret.



Flottningsbåt (”spelebåt”) med spelverk i Nissafors vid Nissan. Källeryds socken i Småland. Foto Gunnar Hobroh 1936. På akterspegelns mitt syns kroken där båten fästes med en kedja vid timmerflotten. Repet i båten var 100 meter långt men sattes samman till längder av 400-500 meter. Luf, B 7876.

När man sedan nådde ett rinnande vattendrag kunde flotten förflyttas med hjälp av strömmen eller löste man upp timmerflotten och lät timmerstockarna flyta var för sig. Vid den senare metoden lät man båten gå före timret i ån. Båten drog främre halvan av länsen, som en säck för att fånga upp det fritt flytande timret. Den bakre halvan av länsen följde

bakom timret i ån och när man nådde nästa sjö i flottningsleden fäste man främre länsen vid vardera stranden och inneslöt timret med de båda länshalvorna och förde samman timret till en ny flotte.



Spelflotte i Nissan. Källeryds socken i Småland. Teckning av Gunnar Hobroh 1936. Luf, M 5116.

Istället för en vanlig eka användes ibland spelflottar. De var tillverkade av granstockar med ett spel bestående av en vertikal rulle mitt på flotten. Fyra man drog runt spelet med hjälp av handtag fästa i rullen. Spelflotten fästes vid timmerflotten men man använde en båt för att transportera draglinans ände från flotten till strandfästet.

Användningen av båt eller spelflotte lär ha varit en innovation införd till Småland från Värmland i början på 1900-talet. En stor del av arbetsstyrkan på de svenska flottlederna var värmlänningar och de förde med sig en stor yrkeskunskap som kunde utnyttjas även i de mindre flottningslederna. Ursprungligen hade spelet som drog timmerflotten varit placerat på stranden. Det var dock en mycket arbetskrävande metod och timmerflotten var svår att styra och kunde fastna vid stranden. Det var viktigt att utnyttja den svaga vind som alltid fanns på sjön för att styra

timret i rätt riktning. Flottning kunde inte utföras vid hård blåst och för att hinna med flottningen kunde man bli tvingad att dra även nattetid. Handdragningen ersattes på vissa platser med motorbåtar innan flottningen upphörde. Transporten av virket till flottningsleden utfördes förr med hästskjuts eller hästdragen släde men i samma veva som motorbåtar infördes i flottningsarbetet kördes timret på 1920- och 1930-talet med lastbil ned till vattendraget.



Timmerflottare i Helleberga socken i Småland. Foto ca. 1920. Luf, B 27375.

Den moderna skogsindustrin började utvecklas i mitten av 1800-talet men flottning hade förekommit långt tidigare. Flottning i större skala anses ha uppkommit på grund av gruvdriften på 1300-talet och 1400-talet men timmer flottades också för husbehov och det finns skriftliga belägg från 1600-talet. I en förordning från 1739 föreskrevs att såväl borgerskap som allmoge fick bedriva flottning genom kungsådran och i allmänna farleder. I sådana vattendrag fick inte fiskeredskap hindra utan flottningen hade förtur och skulle ersättas för intrång. Myndigheterna började intressera sig för flottning och trävaruindustri när de finbladiga sågarna började införas från Holland vilket innebar en stor teknisk förbättring. Enligt uppgift grundades Sveriges första flottningsbolag med monopolrättigheter i Ätran år 1796. Sågverks- och pappersmasseindustrins utveckling i slutet av 1800-talet drev på utvecklingen av timmer-

flottningen, särskilt i Norrland. En förordning från år 1880 bestämde att länsstyrelsen skulle inrätta allmänna flottleder. I dessa skulle det vara fritt för var och en att transportera timmer om de var medlemmar i en flottningsförening.



Timmerränna vid Ugnanäs, Hovmantorps socken i Småland. Foto av Nils A:son Gerward 1935. Luf, M 4597.

I flottlederna byggdes efter hand olika konstruktioner som skulle underlätta flottningen. Strömmrensningar utfördes och det byggdes dammar, ledkistor, strandskoningar och flottningsrännor. De flesta flottningsarbetarna var småbrukare, arrendatorer, torpare och lösarbetare från trakten men även långväga ifrån. Arbetet var inte ofarligt ens i små vattendrag och det var viktigt att se till att det inte timret fastnade utmed stränderna. Ändå är flottningsyrkets romantik och känslan av äventyr främst knutet till de norrländska älvarna.

Flottningen i södra Sverige har skiljt sig från flottningen i Norrland. Sträckorna var kortare och mindre mängder gods transporterades i jämförelse med den Norrländska. Vattendragen i södra Sverige är kortare och har med få undantag mindre vattenflöden. Flertalet vattendrag i södra Sverige har höga vattennivåer under vintern och låga under sommaren. Detta förhållande innebär en viss olägenhet då vinteravverkat virke först

måste torka innan det kunde flottas längre sträckor. Vinterföret är osäkert i södra Sverige och därför körde man hellre direkt till fabriken eller järnvägsstation trots att järnvägsfrakten var dyrare. I södra Sverige var järnvägsnätet avsevärt mer utbyggt än i Norrland där en utbyggnad av flottningsleder var det enda realistiska lösningen för timmertransporten.



Timmerflottning på sjön Salen för sågverket vid Huseby gods. Skatelövs socken i Småland. Foto av A.L. Hederström 1935. Luf, B 5216.

Bebyggelsen i södra Sverige är tätare och marken är uppodlad vilket innebar högre kostnader för vattenregleringen än i Norrland. Ett stort antal strandägare kunde kräva ekonomisk ersättning för intrång i deras vattenrätt. Att organisera en flottningsförening med flera hundra medlemmar blev också svårare. De norrländska skogsbolagen kontrollerade väldiga arealer medan det i södra Sverige fanns många små sågverk och mindre massafabriker ännu under mellankrigstiden. Skilda förutsättningar avspeglades i organisationen och det tekniska utförandet. T.ex. flottade vanligtvis varje bolag i södra Sverige sitt eget timmer och inte som i Norrland där timret flottades gemensamt och delades upp mellan ägarna först när det nådde skiljestället. En annan skillnad är att man söderut oftare byggde rännor vid fallen och på det viset undvek man timmerbråtar som fick sprängas loss.

Flottningen i södra Sverige avtog på 1920-talet. År 1926 framfördes drygt 500 000 kubikmeter virke men år 1935 hade det minskat till 334 000 kubikmeter. I hela landet flottades under perioden 1920–50 årligen 11–15 miljoner kubikmeter med en topp på 18,5 miljoner kubikmeter 1937. I denna mängd dominerade de norrländska älvarna. Flottningen blev otidsenlig på 1960-talet. Mekaniseringen av skogsbruket möjliggjorde snabba virkesleveranser året runt. Omkring 1970 hade flottningen blivit oekonomisk och upphörde i flertalet älvar. Sveriges sista flottningssträcka, Klarälven upphörde dock först år 1990.

Fortfarande kan man finna lämningar efter olika anläggningar som byggts för flottningsverksamheten. Kulturminnesvården vill att dessa minnesmärken efter en svunnen industriepok och dess människor bevaras. Denna målsättning kommer ibland i motsättning till naturvårdsintresset som istället vill återskapa de naturliga vattendragen för att förbättra livsbetingelserna för t.ex. flodvandrande fisk och musslor samt för den ekologiska balansen i allmänhet.

Tillsläppt timmer mätt i kubikmeter för de allmänna flottlederna i medeltal åren 1928-1937.

Åar i södra Sverige	Några norrländska älvar
Emån, 13750	Ljusnan, 1570574
Ronnebyån, 10622	Dalälven, 1576016
Helgeån, 10568	Umeälv, 1069601
Lagan, 42878	
Nissan, 39674	
Ätran, 21647	
Viskan, 123	

Källor och litteratur

Rollof, Yngve; Sveriges inre Vattenvägar.

Del 1, Skåne, Blekinge, Halland, Småland. Sthlm 1977.

Del 4, Västergötland, Östergötland, Göta Kanal. Sthlm 1981.

Winberg, Isak: Flottningen i Sveriges allmänna flottleder fram till omkr. år 1935. Sthlm 1934.

Upppteckningar ur Folklivsarkivets samlingar:

M 4468, Sunnerbo. M 4597, Hovmantorps sn. M 5098, Tveta sn.

M 5113, Åsenhöga sn. M 5116, Källeryds sn. Alla från Småland.